

Bilagor till Åländsk utredningsserie 2014:1

Bilaga 1: Bestämmelser om hembygdsrätt i 1951 års självstyrelselag

Självstyrelselag för Åland 28.12.1951

Ålands författningssamling 1952:5 (Finlands författningssamling 670/1951)

Bestämmelserna i 1951 års självstyrelselag återges i ursprunglig lydelse och sådana de var i kraft när lagen upphävdes, ändring 1975/6 (FFS 2/1975) som hade trätt i kraft den 1 februari 1975.

1 kap.

Allmänna stadganden.

[...]

3 §.

Finsk medborgare, som är eller lagligen borde hava blivit mantalsskriven i någon av landskapet Ålands kommuner och som vid denna lags ikraftträdande under minst fem år utan avbrott i landskapet haft sitt egentliga bo och hemvist, åtnjuter åländsk hembygdsrätt. Den, som vid lagens ikraftträdande är mantalsskriven på Åland eller enligt lag borde hava blivit mantalsskriven där, men ännu icke varit där bosatt i fem år, erhåller på därom hos landskapsstyrelsen gjord anmälan åländsk hembygdsrätt, så snart han utan avbrott under sammanlagt fem års tid haft sitt egentliga bo och hemvist på Åland.

Finsk medborgare, som sedan denna lag trätt i kraft inflyttat till landskapet och utan avbrott varit där bo satt under minst fem års tid, bör av landskapsstyrelsen på ansökan beviljas åländsk hembygdsrätt, där ej vägande skäl prövas föranleda avslag.

Landskapsstyrelsen må, då särskilda skäl äro, bevilja åländsk hembygdsrätt åt den, som under kortare tid än ovan sagts varit bosatt i landskapet.

Ingår kvinna äktenskap med man, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, förvärvar hon sådan rätt på grund av äktenskapet.

Åländsk hembygdsrätt tillkommer inom äktenskapet fött barn, vars fader eller moder åtnjuter åländsk hembygdsrätt, samt utom äktenskap fött barn, vars moder eller, då barnet står under sin faders vårdnad, vars fader åtnjuter åländsk hembygdsrätt.

I äktenskap fött ogift barn under tjuguet år, som är bosatt i landskapet Åland och står under föräldrarnas vårdnad, förvärvar jämte

föräldrarna åländsk hembygdsrätt. Därest blott den ena maken erhåller åländsk hembygdsrätt, förvärvar jämte denne under dess vårdnad stående barn under här nämnda förutsättningar åländsk hembygdsrätt. Barn, som fötts utom äktenskap, följer under samma förutsättningar sin moder eller, då barnet står under sin faders vårdnad, sin fader.

Den, som blir medborgare i främmande land eller under fem år stadigvarande varit bosatt utom landskapet, förlorar sin åländska hembygdsrätt.

Vill någon erhålla förklaring, huruvida han åtnjuter åländsk hembygdsrätt, ingive därom ansökan till landskapsstyrelsen, som äger rätt att meddela sådan förklaring.

Närmare bestämmelser angående förvärvande och förlust av åländsk hembygdsrätt utfärdas genom landskapslag.

4 §.

Finsk medborgare, som åtnjuter hembygdsrätt på Åland, äger rätt att utan sådan inskränkning, som i 5 § sägs, förvärva fastighet, belägen inom landskapet. Åländsk hembygdsrätt utgör även förutsättning för kommunal rösträtt och rösträtt vid val till landstinget.

1 mom. i slutlig lydelse 1975/6:

Finsk medborgare, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, äger rätt att utan sådan inskränkning, som i 5 § sägs, förvärva eller besitta fastighet, belägen inom landskapet. Åländsk hembygdsrätt utgör förutsättning för kommunal rösträtt och rösträtt vid val till landstinget.

Rätt att inom landskapet driva näring, för vars utövande enligt lag erfordras anmälan eller tillstånd, tillkommer person, som åtnjuter

hembygdsrätt på Åland, så ock den, som, ehuru han icke åtnjuter åländsk hembygdsrätt, under fem år utan avbrott haft sitt egentliga bo och hemvist i landskapet.

Bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som har laglig hemort inom landskapet och vars alla styrelsemedlemmar äro sådana personer, som i 2 mom. avses, erhåller rätt att inom landskapet driva i samma moment avsedd näring.

Enskild person, sammanslutning och stiftelse, som vid denna lags ikraftträdande i landskapet driva näring, varom nu är fråga, äro berättigade att även framdeles utöva sådan.

Landskapsstyrelsen må, ehuru de i 2, 3 och 4 mom. stadgade förutsättningarna ej föreligga, då skäl därtill äro, efter prövning i varje särskilt fall lämna tillstånd till sådan näringsutövning, varom i denna paragraf är fråga.

5 §.

Övergår fastighet, belägen inom landskapet Åland, genom annat fäng än arv eller expropriation till person, som ej åtnjuter åländsk hembygdsrätt, eller till bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning eller stiftelse, som ej under minst fem års tid haft laglig hemort inom landskapet eller ej har en styrelse, vars alla medlemmar åtnjuta åländsk hembygdsrätt, äger landskapet, den kommun, inom vilken fastigheten är belägen, eller enskild person som har hembygdsrätt på Åland, befogenhet att inlösa fastigheten till ett pris, vilket i händelse enighet icke nås om detsamma, av domstol fastställs i enlighet med det vid tiden för fänget rådande prisläget.

Utan hinder av vad i 1 mom. sägs, må landskapsstyrelsen, då skäl därtill äro, i enskilda fall efter prövning tillåta förvärv av fastighet på Åland. Härvid äger lösningsrätt icke rum.

Närmare stadganden angående lösningsrättens utövande och om företrädesrätt gives i särskild lag.

5 § i slutlig lydelse 1975/6:

Person, som ej åtnjuter åländsk hembygdsrätt, samt bolag, andelslag, förening, annan sammanslutning, anstalt, stiftelse eller samfund må icke utan landskapsstyrelsens för varje särskilt fall givna tillstånd med äganderätt förvärva eller på grund av lego- eller annat avtal besitta fast egendom i landskapet Åland.

Utan hinder av stadgandet i 1 mom. må

fast egendom genom arv eller expropriation förvärvas av där nämnd person eller sammanslutning.

Staten, landskapet och åländsk kommun må förvärva och besitta fast egendom utan hinder av stadgandet i 1 mom.

Närmare stadganden angående i denna paragraf avsedda inskränkningar gives i särskild lag.

[...]

2 kap.

Lagstiftningen.

7 §.

Landstingets medlemmar väljas genom omedelbara, proportionella och hemliga val. Rösträtten vid dessa val skall vara allmän och lika för män och kvinnor, vilka före valåret fyllt tjuogoett år.

1 mom. i slutlig lydelse 1975/6:

Landstingets medlemmar väljes genom omedelbara, proportionella och hemliga val. Rösträtten vid dessa val skall vara allmän och lika för män och kvinnor, vilka före valåret fyllt 18 år.

[Rösträttsåldern hade ändrats tidigare, 1969/50 (FFS 483/1969), till "tjugo år".]

Ej må rösträtt genom ombud utövas.

Närmare bestämmelser angående valen utfärdas genom landskapslag.

[...]

11 §.

Rikets lagstiftande organ tillkommer uteslutande rätt till lagstiftning i ärenden angående stiftande, ändring, förklaring och upphävande av samt avvikelser från de till rikets statsförfattning hörande grundlagar ävensom till avgörande i angelägenheter, om vilka beslut enligt regeringsformen icke kan fattas annat än med riksdagens samtycke. Angående landstingets medverkan till ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelser från de grundlagar, som röra Ålands självstyrelse, gäller vad därom är i dessa lagar stadgat.

Till rikets lagstiftningsbehörighet hänföres jämväl stiftande av allmän lag eller utfärdande av förordning, då ärendet rör:

1) närmare bestämmelser angående medborgares i Finland rätt att vistas i landet, att här fritt välja boningsort och att färdas från

en ort till en annan; den i 8, 9 och 83 §§
regeringsformen förutsatta lagstiftningen;
riksdagsmannaval och val av de elektor,
vilka äga förrätta valet av republikens presi-
dent; utövning av yttrande-, församlings- och
föreningsfriheten; förutsättningarna för och
verkställande av husrannsakan; undantag från
okränkbarheten av brev-, telegraf- och
telefonhemligheten; krigstillstånd och arbets-
plikt, dock så, att person, som åtnjuter åländsk
hembygdsrätt, ej må förpliktas att utföra arbete
utom landskapet; inskränkningar av i
krigstjänst varande finsk medborgares
rättigheter; sådana inskränkningar i finska
medborgares allmänna rättigheter samt sådan
reglementering av näringslivet, som under
rådande, av ekonomisk kristid framkallade
undantagsförhållanden äro nödvändiga och
förutsätta enhetlig reglering i hela riket; rätt till
expropriation av fast egendom för allmänna
riksbehov; [...]

4) försvarsväsendet med beaktande av vad i
6 kap. är härom särskilt stadgat; [...]

7) grundsatsen om allmän och lika
kommunal rösträtt för finsk medborgare, som
uppnått lagstadgad ålder, samt omedelbara,
proportionella och hemliga val, varvid i
omförmält avseende likväl bör beaktas, vad i
4 § är stadgat angående förutsättningarna för
erhållande av sådan rösträtt; [...]

Ej må dock utan landstingets bifall ändring
i rikslag vidtagas angående grundsatsen om
enskilds rätt att äga fastighet i landskapet
Åland eller rörande de i 2 mom. 6 [grundsatsen
om allmän läroplikt med mera] och 7
punkterna angivna grundsatserna.

[...]

13 §.

Landstinget tillkommer i den ordning denna
lag stadgar, med iakttagande av nedan angivna
undantag och begränsningar samt de
bestämmelser beträffande rikets
lagstiftningsbehörighet, som 11 § innehåller,
lagstiftningsbehörighet i landskapet rörande
angelägenheter, då ärendet angår:

[...] 3) kommunalförvaltning, kommunal
beskattning och kommunal vallag samt
lagstiftning om tätbefolkade samhällen, dock
med de begränsningar 11 § 2 mom. 7 punkten
innehåller;

[...]

6 kap.

*Tjänstgöring vid civilförvaltningen istället för
fullgörande av värnplikt.*

34 §.

Den, som åtnjuter åländsk hembygdsrätt, är
skyldig att, i stället för fullgörande av värn-
plikt, tjänstgöra på motsvarande sätt vid lots-
och fyrinrättningen, enligt vad därom, efter det
Ålands landsting beretts tillfälle att i saken
avgiva utlåtande, i rikslag särskilt stadgas, eller
tjänstgöra i annan civilförvaltning, enligt vad
därom i rikslag med landstingets bifall särskilt
stadgas. Intill dess sådan tjänstgöring ordnats,
äro sagda inbyggare i landskapet befriade från
fullgörande av värnplikt.

Vad i 1 mom. stadgats, gäller dock icke
dem, vilka efter fyllda tolv år inflyttat till
landskapet Åland från annan ort.

Sådan inbyggare i landskapet, som i
1 mom. åsyftas, får dock, där han det åstundar,
fullgöra värnplikt vid rikets försvarsmakt.

[6 kap. ingick endast denna paragraf]